

VÁCLAV FIALA

PRKNO PRO FRANTIŠKA

MODŘÍN / VÝŠKA 280 CM

BÝVALÁ VOJENSKÁ BETONOVÁ CESTA
KE SV. BARTOLOMĚJI U BĚŠIN

2013

Je lepší, když člověk
míloval a ztratil,
než aby nemíloval
vůbec.

S hlubokým pohnutím oznamujeme příbuzným, všem přátelům,
že nás opustil

FRANTIŠEK ŠRAIT

zemřel ve věku nedožitých 61let

Poslední rozloučení bude v úterý 23.4.2013 ve 12.00 hodin
v obřadní síni klatovského krematoria.

pozůstali
manželka - Madlenka
sestry - Miluška a Anynka s rodinami
dcery - Helenka, Dáda, Radka s rodinami
Madlenka, Verunka
a přátelé z Triatlon Klubu Klatovy

Neznašovy 72, 339 01 Klatovy

UMRLČÍ PRKNA

Historickou zvlastností Sumavy, byla zvláštní omělsaprknasvyřezávanými texty a obrazy. Kdysi stála na nějakém rozcestí.

Umrlici prkna neboli německy „Totenbrett“, kuriozita s hrůzostrašným jménem. Slo o bavorský obyčej, který na českou stranu Sumavy rozšířili kolonisté, přicházející již od středověku a zejména od 18. století. O tomto původu vypovídají staré kroniky a také rozšíření těchto prken na bavorské straně Sumavy v nynějším Bavorském národním parku a v okolí bavorské Železné Rudy.

V každé chalupě byla připravena syrová prkna ze smrkového, jedle nebo lipového dřeva, která se dobře opracovávala. Na prkne, opatřeném třemi krizky, původně spocínul zemřelý, pokud nebyla v domě připravena rakev, což se stávalo tam, kde před příchodem zimy smrt již očekávali.

Není tedy pravda, že každý nebožtík ležel na prkne až do dne pohřbu a legendou jsou také tvrzení o tom, že v tuhých zimách s množstvím sněhu strávili pozůstali s nebožtíky celé dlouhé měsíce. Cesty se v zimě průběžně upravovaly, aby byl styk mezi jednotlivými osadami, samotami i lesními revíry zachován. Umístování „umrlčích prken“ bylo u nás zvláštním zvykem svobodných sedláků z Královského hvozdu, z údolí Uhlavě a přilehlých území (v někdejších rychtech Sv. Kateřiny, Hamru, Hojsova Stráž a Žhurí).

Zemřelý byl uložen ve světnici na „umrlčí prkno“, umístěné na dvou zídlech mezi zapálenými svícemi. Na umrlčím prkne byl zemřelý vystaven v komoře. Tam se s ním také rozloučili sousedé. Okno se zakrylo, aby uvnitř komory bylo seřo. Po tuto dobu se zakrývala zrcadla a pokud byli v domě hodiny, tak se nenatahovaly až do pohřbu. Otevíralo se okno, aby duše zemřelého mohla opustit tělo a odletět a zapalovala se zvláštní svíčka, kterou Němci nazývali „Sterbkerzen“. Svítili svíčky uprostřed noci lakaly často až do světnice sovy a sycky, kteří svou mystickou přítomností dokreslovali atmosféru, a proto jsou tyto noční ptáci spojováni se smrtí.

Po pohřbu se prkna zdobila. Chudí lidé si umrlčí prkna zdobili sami vyřezáním tří krizků. Častěji se však vyzdobala prkna sverilá truhlářů, ke kterému se prkno odnášelo ihned po pohřbu. Nejčastějšími motivy byla lebka se zkříženými hnaty nebo vševidoucí boží oko. Umístěno bylo zpravidla nedaleko nebožtíkova statku či při cestě u jeho pozemku, na blízkém rozcestí, ale často také pod krásným starým stromem, u kaple či polního kříže. Prkna vydržela na svém místě až do doby, kdy ztělala.

Starí obyvatelé Sumavy věřili, že podle stupně větrání napíší a dřeva se dalo vycist, jak rychle byl zemřelý vykoupěn a spasen. Domnívali se, že nebožtík tu dobu musí trávit v očistci. Kolemjdoucí byli proto zadáni, aby se za zemřelého a jeho vykoupění pomodlili.

Po pohřbení zbytku mrtvého se dávala jako znamení podél cesty, pod stromy na rozcestích, u kapliček, křížků nebo na místa, kde zemřelý rád trávil svůj čas. Mnohdy byla opatřena striskou. Pokud prkno nebylo pěkně ozdobeno, pozůstali je odnesli k řezbářům na dokončení a pak je umístili někde podél cesty, ke kraji lesa nebo do míst, která nebožtík mívával rád. Prkno tak připomínalo hrob, lidé k němu chodili a vzpomínali na zemřelého. Někde se dokonce prkna přibíjela na stěny domů, stěny kapliček nebo i kmety stromu, jako tomu bylo na silném smrku u Nyrské, kde bylo šest prken ve dvou řadách nad sebou. Umrlici prkna sloužila také poutníkům k orientaci, neboť se napíší na nich vždy uváděly jméno nejbližšího dvorce či místa.

Kolemjdoucí se u nich zastavovali s krátkou modlitbou nebo vzpomínkou a ve výroční den umrtí tu pozůstali rozsvěceli svíce a pokládali lucni květy (v lete) nebo venecky z chvoji (v zimě). Vlastní hrob na vzdáleném hřbitově zůstal často neudržován, zarůstal a mnohdy zcela zmizel. S tímto zvykem se lze setkat všude od náhorní planě při Furthu přes celý Bavorský les až dolů k Dunaji.

Zvyk na Sumavě přetrval až do konce druhé světové války. Pripomínají ho tzv. Kaplický barabů při silnici, vedoucí ze Železné Rudy na Spicák. Některá původní umrlčí prkna jsou uložena uvnitř prastaré kaple, odkud se konaly pohřby těch, kteří zahynuli při stavbě železničního tunelu pod Spicákem, nebo zde zemřeli.

Umrlicím prknum se přisuzovaly zvláštní vlastnosti. Byla považována za posvátná a nedotknutelná.

Umrlici prkna se stala jakýmsi symbolem staré Sumavy, fascinovala umělce jako Josefa Vachalu nebo Alfreda Kubinu.

Kdysi byla nedílnou součástí sumavské krajiny. Originální prkna, jež opravdu sloužila všem původnímu účelu, je možné u nás spatřit už jen na několika málo místech. Nejsnadně dostupný je soubor tří prken u malebné kaplicky pod nádražím v Železné Rudě.

Stavení umrlčích prken, přetrvávající sverazný zvyk spojený s kultem mrtvých, se nejde udržel v Tyrolsku, Švabsku, Bavorském lese a na německé Sumavě. Z naší krajiny vymizel s vyhnáním německých obyvatel.

Zřejmě jedinými prkny, která se dodnes dochovala ve volné přírodě, je dvojice prken sedláka a selky, manželu Josefa a Anny Schreinerových v Horním Kochanově pod tzv. „hospudkou“, u cesty na okraji lesa. Jsou zapuštěna do země a zapřena kameny. Tato dvě prkna pocházejí z roku 1936 a 1939 a jsou posledními, která na české straně Sumavy, z mnoha původně v terenu osazených, zůstala.

